

Ling Zhang

Droom van Gouden Bergen

Vertaald door Anke ten Doeschate

SIGNATUUR

2013

Voorwoord

Het idee kwam niet vorig jaar bij me op. Noch het jaar ervoor.

Het vatte post tijdens mijn eerste herfst in Canada, nadat ik in september 1986 van Beijing naar Calgary was gekomen.

Het was een zonnige middag. De bladeren vormden met hun schitterende kleurenpracht nog een laatste, wanhopig vertoon van leven, voordat ze bij het invallen van de winter zouden verleppe. Wij, mijn vrienden en ik, wilden een laatste glimp van de herfst opvangen en reden door een buitenwijk van de stad toen we een leuke band kregen. Terwijl we wachtten op hulp, ging ik op verkenning. Daar viel mijn oog op de grafstenen, verspreid door het hoge gras en bedekt met mos en vogelpoep. Op de meeste stonden Chinese namen. Op sommige prijken vershoten foto's van mannen en vrouwen met jonge maar verweerde gezichten, scherp afgetekende jukbeenderen en ernstige blikken. De geboorte- en sterfdata varieerden van de tweede helft van de negentiende tot de eerste helft van de twintigste eeuw. Het was goed mogelijk dat deze nog jonge mensen een niet-natuurlijke dood waren gestorven. Al snel besepte ik dat dit de eerste Chinese immigranten, oftewel koolies, moesten zijn geweest.

Wat voor leven hadden ze geleid in hun dorpen in Zuid-China? Wie lieten ze achter toen ze de overtocht waagden naar de 'Gouden Bergen', zoals de onherbergzame streken van Noord-Amerika waar goud werd gevonden, werden genoemd. Welke dromen koesterden ze toen ze de hachelijke oversteek over de Stille Oceaan waagden, niet wetende of ze ooit nog zouden terugkeren? Wat ging er door hen heen toen ze de Rocky Mountains voor het eerst zagen?

Dat speelde allemaal door mijn hoofd en liet me niet meer los. Ik wist natuurlijk niet dat deze vragen mijn gedachten nog vele jaren zouden beheersen.

Een boek. Ik zou een boek over deze mensen kunnen schrijven, nee, móéten schrijven. Dat nam ik me voor toen ik die dag weer naar huis ging.

Zeventien jaar lang speelde ik met dit idee, maar ik had het te druk. Er waren te veel zaken die mijn onmiddellijke aandacht opeisten: twee academische titels, een carrière als audioloog, de zoektocht naar de ware, een eigen huis en een fijn leven in Canada. De ambitie om een boek over de Gouden Bergen te schrijven stond helemaal onder aan mijn to-dolijstje. Zo nu en dan kwam het idee weer bovendrijven, vooral als de herdenking van de gewelddadigheden tegen Aziaten in het nieuws kwam of de compensatieregeling voor de ‘koptaks’ voor Chinezen in het parlement werd besproken, maar ik deed er nooit iets mee.

Maar in de herfst van 2003 deed de gelegenheid zich toch opeens voor. Ik was samen met een groep uitgeweken Chinese auteurs uitgenodigd voor een reis naar Kaiping, bekend om de unieke *diaolou*, wat letterlijk ‘versterkte woning’ betekent. Deze gebouwen werden bekostigd door de koelies die geld naar huis stuurden. Zo hoopten ze hun vrouwen en kinderen te beschermen tegen overstromingen en struikrovers. De koelies waren naar alle windstreken uitgewaaid en aan elk gebouw is duidelijk te zien uit welk land het geld afkomstig was. De oorspronkelijke Zuid-Chinese bouwstijl werd er op bizarre wijze vermengd met barokke, romaanse en victoriaanse elementen, wat lang niet altijd een lust voor het oog was.

Dankzij een plaatselijke bewoner konden we een versterkte woning binnenglippen die al tientallen jaren leegstond en nog niet was opgeknapt voor publieke openstelling. Op de derde etage troffen we een oude, houten klerenkast aan. Tot mijn verbazing hing er een jurk in. Hij was roze met geborduurde pioenrozen en zat vol mottingaten. Toen deed ik nóg een onverwachte ontdekking: in een mouw zat een paar kousen verstoppt. Ze waren tot op de draad versleten en een enorme ladder liep van de hiel naar het kruis. Ik streek over de ladder en plotseling schoot er een stoot energie door me heen, alsof ik onder stroom stond. Terwijl ik daar zo stond, bonsde mijn hart zo luid als de donder en beefde ik van ontzag.

Wie was de vrouw die bijna een eeuw geleden deze kousen droeg? Was ze de vrouw des huizes? Bij welke gelegenheid had ze deze feestelijke jurk gedragen? Was ze eenzaam geweest, ook al had ze dan een

echtgenoot gehad die dankzij zijn zwoegen in de Gouden Bergen zoveel geld verdiende dat zij zich zulke kostbaarheden kon veroorloven?

Opnieuw werd ik overvallen door de aandrang om een antwoord op deze vragen te vinden.

Er zouden nog eens twee jaar verstrijken voordat ik eindelijk met het schrijven van dit boek begon. In die periode zou ik mijn derde roman, *Mail-Order Bride*, en verscheidene korte verhalen schrijven.

Het werd een tocht die me volledig in beslag heeft genomen. Ik moest in de keiharde korst van de geschiedenis spitten. Ik reisde naar Vancouver en Victoria en naar de dorpen van Kaiping in China, op zoek naar mensen die direct of indirect meer af wisten van het tijdperk waarin dit boek zich afspeelt. Ik heb vele archieven bezocht, zowel in eigen persoon als via internet, en speurde in universiteitsbibliotheken en in openbare bibliotheken. Telkens als ik bijzondere documenten over dit onderwerp vond of hoorde van iemand die afstamde van een bouwer van de Pacific Railway, maakte mijn hart een sprongetje. Talloze nachten lag ik wakker en peinsde ik over een betere manier om een antwoord te vinden op de vragen die me nu al zo lang door het hoofd spookten. Uiteindelijk heb ik die antwoorden nooit echt gevonden. In plaats daarvan ontdekte ik verhalen. Uit talloze boeken en menig gesprek met afstammelingen van de Chinese koelies destilleerden zich verhalen over mensen die de oceaan overstaken naar het onherbergzame Brits-Columbia, met achterlating van hun ouders op leeftijd, kersverse echtgenotes of jonge kinderen, om een onmogelijke droom van rijkdom en welvaart na te jagen: verhalen over feestjes waar de champagne rijkelijk vloeide ter ere van de voltooiing van de spoorweg, waar met geen woord werd gerept over de Chinese koelies die hem hadden aangelegd; verhalen over mannen en vrouwen die noodgedwongen van elkaar gescheiden raakten door de koptaks, de immigratiestop en een onmetelijke oceaan, maar hun huwelijk toch vijftig jaar lang in stand hielden omdat ze vastbesloten waren hun kinderen een betere toekomst te geven. Ik hoorde verhalen over de lange, moeilijke weg die twee rassen moesten afleggen voordat ze zich uiteindelijk na een eeuw vol wantrouwen en afkeer met elkaar verzoenden.

Het schrijven van dit boek was al evenmin makkelijk. Het schrijfproces werd voortdurend onderbroken door mijn grote behoefte aan

accuratesse. Alle historische feiten en andere details moesten kloppen. Zo zat ik soms een hele nacht op internet te zoeken hoe een fotocamera er rond 1910 uitzag, en dat alleen maar voor een paar zinnen in mijn boek. Als ik wilde weten welke pistolen rond 1900 werden gebruikt, hoorde ik mijn vrienden met kennis over militaire zaken net zo lang uit totdat ze mijn telefoontjes vreesden. Ik kwam tot het inzicht dat ik een hopeloze perfectionist ben, iets wat mijn vrienden al veel vaker tegen me hebben gezegd.

Op een koude decembermiddag in 2008, een week voor de kerst, stond ik op van achter mijn bureau, rekte ik mijn vermoeide lichaam uit en slaakte ik een zucht van verlichting: eindelijk had ik de eerste versie van *Droom van Gouden Bergen* voltooid. Het begon te sneeuwen. Er klonk kerstmuziek en dikke sneeuwvlokken vielen traag en zacht op het dak. Ik voelde een kalmte die ik lange tijd niet meer had gekend. Ik wist dat ik een missie had volbracht: ik had mensen die al ruim een eeuw lang stil en vergeten in een donkere afgrond van de geschiedenis lagen begraven, een stem gegeven.

Graag wil ik professor David Lai van de universiteit van Victoria, lid van de Orde van Canada, bedanken voor zijn uitstekende onderzoek naar de geschiedenis van de Chinatowns. Hij was zo vriendelijk om mij meer te vertellen over de eerste Chinese immigranten in Canada; dr. James Kwan heeft mijn nieuwsgierige aard enorm geprikkeld met zijn boeiende verhalen over zijn jeugd in Kaiping. Hopelijk vond hij mijn spervuur van vragen niet al te vervelend; dankzij professor Xueqing Xu van de Universiteit van York en dr. Helen Wu van de Universiteit van Toronto kon ik de universiteitsbibliotheken bezoeken waar meer informatie over mijn onderwerp te vinden was; dank aan professor Lieyao Wang van de Universiteit van Jinan en zijn geweldige promovendi, die me in de dorpen van Kaiping hebben rondgeleid en daar accommodatie voor me hebben geregeld; dank aan mijn vriend en collega-auteur Shao Jun, die me op deze rondreis als een echte heer vergezelde; aan professor Guoxiong Zang en professor Selia Tan van Wuyi University, omdat ze me alles hebben verteld over het Museum of Overseas Chinese; dank aan mijn lieve vriendin Yan Zhang en haar befaamde krant *The Global Chinese Press* en aan de Chinese Canadian Writer's Association, die mijn verblijf in Vancouver en Victoria mogelijk maakten;

aan professor Henry Yu van de Universiteit van British Columbia, die me meer wist te vertellen over de inheemse indianenbevolking; dank aan Ian Zeng en Jinghua Huan, die de eerste versie hebben geredigeerd; ik wil Lily Liu, zelf een succesvol auteur, bedanken, omdat ze me over haar koelievoorouders wilde vertellen, evenals vele vrienden die mij met foto's en verhalen nog beter op de hoogte brachten. Ten slotte wil ik uiteraard mijn familie bedanken voor hun niet-aflatende steun. Die had ik bitter hard nodig bij het moeilijke en soms bijna onmogelijke schrijfproces van zo'n dikke pil.

God zegene jullie allen!

PS Twee jaar nadat *Droom van Gouden Bergen* in het Chinees verscheen, komt nu tot mijn grote vreugde de Engelse editie in Canada en Groot-Brittannië op de markt. Graag wil ik mijn agent Gray Tan en zijn medewerkers bedanken voor het vertrouwen dat ze in mij als schrijver hebben; dank aan Nicky Herman, die dit boek in het Engels vertaalde en onvermoeibaar op verkenning ging in het boeiende en soms verraderlijke domein van deze twee werelddalen; dank aan Adrienne Kerr, die als kundig en doorgewinterde redacteur mij in elke fase van dit proces enorm heeft geholpen; dank aan mijn vele vrienden, die ik hier onmogelijk allemaal kan noemen, voor hun grote steun tijdens een van de moeilijkste periodes in mijn leven waarin dit boek ontstond.

Opmerking over namen

De achternaam staat in het Chinees vooraan, bijvoorbeeld Fong, Tse, Au of Auyung.

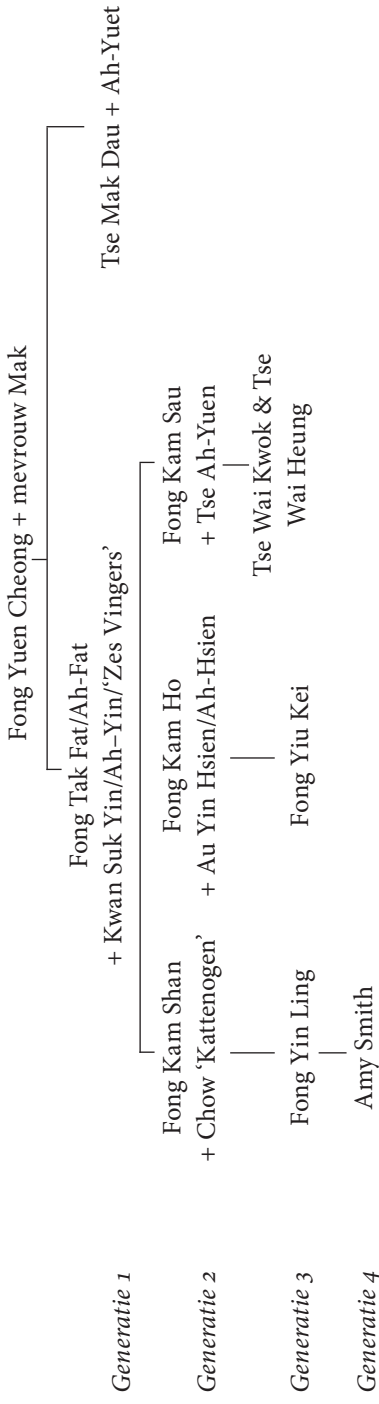
Voornamen bestaan uit twee delen: een generatiennaam (deze is hetzelfde voor ieder familielid van dezelfde generatie) en een persoonlijke naam, die helemaal achteraan staat. Mensen worden aangesproken met een bijnaam of een combinatie van hun persoonlijke naam en het verkleinwoord 'Ah'. Kwan Suk Yin (familienaam Kwan) staat bijvoorbeeld bekend als 'Zes Vingers' en Ah-Yin (zoals haar echtgenoot haar noemt). Op latere leeftijd wordt ze mevrouw Kwan genoemd.

Kantonees en Mandarijn (pinyintranscriptie):

We hebben het Kantonees aangehouden bij alle personages die Kantonees met elkaar spreken en bij alle plaatsen in Zuid-China. Voor bekende Chinezen (zoals Li Hongzhang) en namen van provincies hebben we het op het Mandarijn gebaseerde pinyin gebruikt. De uitzondering hierop vormt de Chinese revolutionair die in het Westen bekendstaat als Sun Yat-sen (wat volgens het pinyin als Sun Zhongshan geschreven moet worden).

BELANGRIJKSTE PERSONAGES

[+ = getrouwd met]

DE AUYUNGS

- Generatie 1* Auyung Ming
- Generatie 2* Auyung Yuk Shan
- Generatie 3* Auyung Wan On

Proloog

2004, provincie Guangdong, China

Amy moest haar ellebogen gebruiken om zich in de aankomsthal van het vliegveld Guangzhou Baiyun een weg door de krioelende menigte te banen. Voor twee mannen die een bordje met MEVROUW FONG YIN LING vasthielden, bleef ze staan. Ze keken haar stomverbaasd aan. Wat wilde deze buitenlandse vrouw met haar kastanjebruine haar en bruine ogen van hen?

Het Bureau van Chinese Zaken Overzee had twee keurige heren gestuurd om haar af te halen: chauffeur Ng en een wat oudere man die Auyung Wan heette en leiding gaf aan de plaatselijke afdeling van het bureau. ‘Bent, bent u ...’ zei Ng, die van verbazing begon te stotteren. Het drong tot hem door dat hij haar in het Engels aansprak.

‘Ja, dat ben ik,’ zei Amy in vloeiend Chinees, terwijl ze naar het bordje wees. Dit stelde Ng en Auyung enigszins gerust en ze brachten haar naar de parkeerplaats bij het vliegveld.

Hoewel het pas mei was, was het al bloedheet. Amy, die gewend was aan het kille zonnetje van Vancouver, had het gevoel dat de zonnestrallen van Kanton haar prikten als scherpe naalden. Ze stapte snel in de zwarte Audi en wachtte op de aangename koelte van de airco, terwijl ze haar bezwete voorhoofd met een zakdoekje afveegde.

‘Hoe ver is het rijden?’ vroeg ze aan Auyung.

‘Niet zo ver. Met de auto is het maar een paar uur.’

‘Zijn alle papieren in orde? Ik zal ze bij aankomst meteen ondertekenen. Kunt u me dan vanavond weer terugbrengen naar Kanton?’

‘Wilt u niet overnachten? Dan kunt u het antiek dat u hebt geërfd morgenvroeg nog even bekijken.’

‘Dat lijkt me niet nodig. Laat iemand het maar inpakken en versturen.’

Auyung leek even van zijn stuk gebracht. Na een poosje zei hij: ‘Niemand heeft dat gebouw in tientallen jaren betreden. Er staan spullen in die even oud zijn als het gebouw zelf. U zult er een inventaris van moeten maken, omdat het antieke stukken zijn. Afgezien van de strikt persoonlijke eigendommen hopen we alles aan het publiek tentoon te stellen. U mag uiteraard foto’s maken als aandenken. Dat staat ook duidelijk vermeld in de overeenkomst.’

Amy slaakte een zucht. ‘Dan zit er niets anders op dan te moeten overnachten. Hebt u een hotel voor me geregeld?’

‘Ja, dat is allemaal geregeld,’ zei Ng, die achter het stuur zat. ‘Het beste hotel van de stad. Het is natuurlijk geen Kanton, maar het is er schoon, er is warm water en u hebt er verbinding met internet.’ Amy zweeg en wuifde zich met een boek koelte toe.

Het was stil in de auto. Uiteindelijk verbrak Auyung het zwijgen: ‘Meneer Wong, mijn baas, verwacht u al sinds het voorjaar. Eigenlijk wilde hij u zelf mee op stap nemen. Toen we vernamen dat u ziek was, werd de reis enkele malen uitgesteld. Helaas moest meneer Wong nu voor zaken naar Rusland. Hij zou graag willen dat u wacht op zijn terugkeer. U bent de laatst overgebleven nazaat van Fong Tak Fat. Het heeft ons veel moeite gekost om u op te sporen.’

Amy begon te lachen. ‘Ik ben niet de Fong Yin Ling die uw baas verwacht. Dat is mijn moeder. Maar zij is nog altijd ziek en daarom heeft ze mij gestuurd.’ Ze haalde haar visitekaartje uit haar tas en gaf het aan Auyung. Hoewel de tekst in het Engels was, kon hij het lezen:

AMY SMITH
UNIVERSITAIR DOCENT SOCIOLOGIE
UNIVERSITEIT VAN BRITISH COLUMBIA

Auyung tikte met het visitekaartje tegen zijn handpalm. ‘Nu begrijp ik het,’ zei hij. ‘Vandaar ...’

‘Zie ik er dan zo oud uit?’ vroeg Amy.

Auyung begon te lachen. ‘Nee, dat is het niet. Ik vond het alleen vreemd dat Fong Yin Ling het graf van haar grootmoeder niet wilde bezoeken.’

Amy staarde even wezenloos voor zich uit, maar dacht toen weer aan de tas die haar moeder haar voor vertrek in de handen had gedrukt.

Amy's moeder had al ruim een jaar met enige regelmaat brieven van een kantoor in Hoi Ping ontvangen. De officiële brieven, voorzien van het rode zegel van de gemeente, gingen over haar ouderlijk huis. De diaolou van de Fongs scheen een van de oudste versterkte woningen in de streek te zijn. Het was onlangs toegevoegd aan de Werelderfgoedlijst en werd nu opgeknapt om als bezienswaardigheid dienst te gaan doen. In de brieven werden de erfgenamen van de familie Fong verzocht om een overeenkomst te ondertekenen, waardoor de plaatselijke overheid het beheer over de diaolou kreeg.

Als kind was Yin Ling met haar ouders naar China gereisd en had ze twee jaar in de diaolou gewoond. Ze was nog zo jong geweest dat haar er weinig van was bijgebleven. Bovendien had het verstrijken van bijna tachtig jaar die schamele herinneringen weggevaagd. Omdat de Fongs er al tientallen jaren niet meer woonden en 'in beheer geven' synoniem leek te zijn met terugvordering, had Yin Ling alle brieven achteloos in de prullenbak gesmeten zonder er met een woord over te reppen.

Tot haar verbazing hadden de autoriteiten in Hoi Ping het niet opgegeven. Ze waren brieven blijven sturen en hadden er zelfs een paar internationale telefoongesprekken aan gewaagd, hoewel ze geen idee had hoe ze aan haar nummer waren gekomen.

'Dit is werelderfgoed. Het is bijna honderd jaar oud. Wilt u nu echt dat het tot stof vergaat? Als de overheid het beheer op zich neemt, zal het in oude glorie worden hersteld. Het zal een eerbetoon aan de Fongs zijn. U hoeft er geen cent aan uit te geven noch een greintje energie aan te besteden. U behoudt alle rechten. Het is de perfecte regeling.'

Deze boodschap werd eindeloos herhaald en geleidelijk werd Yin Lings weerstand minder. Maar net toen ze wel iets voor het idee begon te voelen, werd ze ziek. Ze was nu al een jaar bedlegerig.

Tot haar negenenzeventigste leek de ouderdom geen grip op Yin Ling te hebben gehad. Ze was als een boom die door een rijk, ongeschonden bladerdak werd omhuld. Maar van het ene op het

andere moment werd ze geveld, alsof er een storm had gewoed.

Het gebeurde op haar negenenzeventigste verjaardag. Ze had haar vriendinnen getrakteerd op een diner in een Italiaans eet-huis, waarna ze bij haar thuis mahjong gingen spelen. Als kind had Yin Ling zich er altijd aan geërgerd wanneer haar moeder met haar hartsvriendinnen mahjong had gespeeld, maar nu ze op leeftijd was, deed ze precies hetzelfde. Amy was er die dag niet bij geweest en zonder haar dochter had Yin Ling zich helemaal laten gaan. Ze had de ene sigaret met de andere aangestoken en het flink op een zuipen gezet, totdat ze stomdronken was geweest. Pas rond mid-dernacht hadden de vriendinnen het voor gezien gehouden. Yin Ling was gewoon naar bed gegaan, maar de volgende ochtend kon ze niet meer opstaan. Die nacht had ze een beroerte gekregen.

Na de beroerte sprak Yin Ling geen Engels meer. Als kind had ze op een gewone school in Vancouver gezeten en ze had altijd blanke vriendjes gehad, dus zowel thuis als op haar werk had ze altijd vloeiend Engels gesproken. Het leek wel alsof een kleine, perverse hand aan haar hersenen had gesleuteld en dat vermogen had uitgewist. Nadat ze was bijgekomen, begreep ze niets meer van wat de artsen en verpleegkundigen haar zeiden. Toen ze zelf na een tijdje weer begon te praten, kraamde ze onverstaanbare klanken uit. Aanvankelijk dacht men dat het spraakcentrum in haar brein was aangetast. Pas na enkele dagen begreep Amy wat er aan de hand was: Yin Ling sprak Kantonees, het Kantonees dat haar grootvader in het China van haar jeugd had gesproken.

Yin Ling zou nooit meer de oude worden. Nadat ze uit het ziekenhuis was ontslagen, was ze naar een revalidatiecentrum en vervolgens naar een verpleegtehuis gegaan. Elke verhuizing was met verhitte ruzies gepaard gegaan. Amy zette alles op alles en wist haar moeder uiteindelijk in een Chinees verpleeghuis geplaatst te krijgen. Toen ze zich eenmaal verstaanbaar had kunnen maken, leek ze tot rust te zijn gekomen.

Maar op een dag had Amy tijdens een college een dringend telefoontje uit het verpleegtehuis gekregen. Ze had alles uit haar handen laten vallen en was er onmiddellijk naartoe gegaan. Daar had ze een oude vrouw aangetroffen die met leren riemen aan een rolstoel zat vastgebonden. De tranen stroomden over haar gezicht. Amy kreeg te horen dat haar moeder die ochtend was opgestaan

en opeens had geschreeuwd dat het te laat zou zijn. Toen haar verzorgster had gevraagd wat er precies te laat was, had ze het op een schreeuwen gezet en de verzorgster uiteindelijk met een wandelstok in het gezicht geslagen, omdat die haar nog steeds niet had begrepen.

‘Dit kunnen we hier niet gebruiken,’ zei de directeur tegen Amy. ‘Ze is een gevaar voor de verzorgsters en de andere patiënten.’

Toen Amy zag hoe haar bejaarde moeder zich uit alle macht uit de rolstoel probeerde te bevrijden, schuimbekkend en happend naar adem, als een vis op het droge, knielde ze naast haar neer en riep: ‘Lieve hemel, wat moet ik nou met jou?’

Het was de eerste keer dat Yin Ling haar dochter zag huilen. Ze schrok er zo van dat ze acuut leek te bedaren. Even later stak ze haar hand uit en zei tegen Amy: ‘Ga jij dan.’

In Yin Lings hand lag een verfrommelde, klamme envelop die met een rood zegel uit China was dichtgeplakt.

Amy moest de brief een aantal keren doorlezen voordat ze de inhoud begreep. ‘Goed dan,’ verzuchtte ze. ‘Ik zal gaan, maar dan moet jij beloven dat je de verzorgsters niet meer aanvalt.’ Er verscheen een grijns op haar moeders gezicht, waardoor een rij door tabaksrook aangetaste tanden zichtbaar werd.

‘Als je maar niet denkt dat ik je in huis zal nemen als je hier stennis blijft schoppen. Dan stuur ik je gewoon naar een inrichting. Als ik je niet in toom kan houden, moeten anderen dat maar doen,’ zei Amy resoluut.

‘Mag ze in een eenpersoonskamer, zodat ze bij andere patiënten wordt weggehouden? En kan ze een eigen verzorgster krijgen?’ smeekte ze de directeur. ‘Ik zal alles betalen. Laten we dan na een maand, als ik uit China ben teruggekeerd, alles evalueren. Goed?’ Ze schonk hem een moedige glimlach.

Die ochtend had Amy zachtjes vloekend het verpleeghuis verlaten. Het was eindelijk lente geworden in Vancouver. Het gras was helgroen na de vele regen die was gevallen, de klimrozen tegen de witte muren hadden al knalrode knoppen en vogels kwetterden in de bomen. Maar Amy had er geen aandacht aan geschonken. Haar moeder, Fong Yin Ling, had er in haar rolstoel zo klein en breekbaar uitgezien als een verschrompeld nootje dat door een windvlaag uit een boom was gevallen.

De reis duurde langer dan Auyung had beweerd. Ze hobbelden over een weg vol kuilen en passeerden bouwterreinen en wegwerkzaamheden totdat ze uiteindelijk tegen het vallen van de avond in het dorp aankwamen. Amy had het gevoel dat alle botten in haar lichaam tijdens de rit door elkaar waren geschud.

In het dorp waren de muren beplakt met schreeuwerige advertenties van banken die beweerden de goedkoopste tarieven te hebben voor internationaal bankverkeer. ‘Proberen ze klanten van elkaar af te pikken?’ vroeg Amy.

‘Ze willen allemaal een graantje meepikken van de overvloed,’ zei Auyung. ‘Zelfs de honden in deze stad hebben verwanten overzee. Vroeger brachten de zeevogels en de paarden met hun juk de “dollarbrieven” naar de dorpen. Nu wordt het geld gewoon overgemaakt. Het bereikt de dorpelingen op een andere manier, maar het is hetzelfde principe.’

Amy fronste haar wenkbrauwen. ‘Is dat een Chinees gezegde? Ik snap er namelijk geen fluit van. Zeevogels en paarden?’

‘De zeevogels waren mensen die met de dollarbrieven per boot de overtocht maakten en de paarden waren de mannen die ze bij de dorpelingen bezorgden.’ Auyung keek haar even aan. ‘Heb ik je interesse dan toch gewekt?’

‘Ik ben in elk sociologisch fenomeen geïnteresseerd,’ zei Amy bits, ‘of dat nu hier of in mijn eigen land is.’

De diaolou van de Fongs lag een eindje van de weg af. Ze werden afgezet en moesten het laatste stuk lopen.

Het pad liep langs een verlaten fabriek en was zo overwoekerd dat het leek alsof het al jaren niet meer in gebruik was. De bananplanten werden niet meer onderhouden en op de grond lag een dikke laag dode bladeren. Hoewel het nog niet schemerde, zoemden talloze muggen tussen het hoge gras. Amy werd dwars door haar kleren heen gestoken en voelde overal bulten opkomen.

Auyung gaf haar een insectenwerend middel en sloeg een kwade toon aan tegen de dorpsambtenaar die op hen afkwam om hen te begroeten. ‘Ik heb u maanden geleden al laten weten dat er iemand op bezoek zou komen. Waarom hebben jullie het pad niet begaanbaar gemaakt? Jullie hebben het zo druk met geld verdienen dat jullie nergens anders meer tijd voor hebben!’

De man slikte zijn boze reactie in en begon in plaats daarvan

hard te lachen. Toen draaide hij zich om en richtte zich bulderend tot enkele vrouwen met kleine kinderen op hun arm die vanaf een afstandje nieuwsgierig toekeken. ‘Wat staan jullie daar nu te kijken? Je weet toch hoe je je moet gedragen tegenover buitenlanders?’ De vrouwen begonnen zenuwachtig te giechelen, maar bleven hen toch volgen.

‘De economische hervormingen van Deng Xiaoping liggen alweer vele jaren achter ons. Waarom zijn je grootvader en je moeder nooit op bezoek gekomen?’ vroeg Auyung.

‘Volgens mijn moeder overleed mijn grootvader kort nadat het diplomatieke contact tussen China en Canada was hersteld. Vrienden van mijn grootvader hebben nog geprobeerd een visum te regelen, maar mijn moeder en hij besloten dat het beter was om niet terug te keren.’

‘Waarom?’

Amy bleef staan en keek Auyung doordringend aan. ‘Ik hoopte eigenlijk dat ú me dat kon vertellen.’

Na een korte stilte nam Auyung het woord: ‘Het waren vreemde tijden. Niet alleen de mensen maar ook de rivier kreeg de kolder in zijn kop. Door stortregens steeg het waterpeil. In honderd jaar tijd had het water niet zo hoog gestaan en het hele dorp overstromde.’

‘Kunt u niets beters bedenken? Ik ben immers socioloog, voor het geval u dat bent vergeten,’ antwoordde Amy koeltjes.

‘Natuurlijk wel, maar dit is niet het moment om daarover te praten. Ik heb trouwens ook onderzoek gedaan naar geëmigreerde Chinezen, dus we hebben best veel gemeen.’

‘Meneer Auyung is ook een geleerde, mevrouw Smith,’ zei chauffeur Ng. ‘Hij heeft onderzoek gedaan naar de dialoos. Daarom heeft het Bureau van Chinese Zaken Overzee hem ook aangetrokken. Hij is belast met het behoud van deze woningen.’

Amy wist haar verbazing te verbergen. ‘Weet u dan misschien waarom deze plek zo van God verlaten is, terwijl elke vierkante centimeter grond in deze contreien goud waard is?’

Auyung schonk haar een bescheiden glimlach. ‘Wilt u de officiële verklaring of de reden die de plaatselijke bewoners opgeven?’

‘Allebei graag,’ zei Amy, op haar beurt naar hem glimlachend.

‘De officiële verklaring luidt dat deze grond zwaar vervuild is en

werd verlaten omdat er geen gewassen meer konden worden verbouwd.'

'En hoe luidt de officieuze versie?'

'Volgens de dorpelingen zijn er hier in het verleden dingen gebeurd en werden er bovennatuurlijke verschijnselen waargenomen. Daarom durft niemand hier te bouwen.'

'Bedoelt u nu te zeggen dat het hier spookt?'

Auyung schudde zijn hoofd. 'Nee, dat bedoelde ik niet. U mag natuurlijk denken wat u wilt van deze volksverhalen.'

Amy barstte in lachen uit. Deze oude man wist haar wel te boeien. Misschien was het toch niet zo'n gek idee om een paar nachten te blijven.

Ze ploeterden voort over het pad en kwamen uit bij het gebouw. Hoewel het al van ver te zien was geweest, bleek pas van dichtbij hoe oud het was. Het was een gebouw van vijf verdiepingen dat in westerse stijl was gebouwd. De voorgevel was op het zuiden gericht en aan alle kanten was het met Chinese klimplanten overwoekerd. Er zaten talloze raampjes in die zo van ouderdom waren vergaan dat de oorspronkelijke vorm niet meer te onderscheiden was. Het leken eerder kanongaten dan ramen. De ijzeren tralies in de ramen en voor de deur waren helemaal verroest. Tussen de begroeiing door waren Romeinse zuilen te zien die net als de kozijnen met nog maar amper zichtbaar beeldhouwwerk waren versierd. Auyung sleepte met een grote steen en ging erop staan. Hij haalde een krant uit zijn koffertje en begon mos en vogelpoep van de deur te wrijven. Uiteindelijk kwam er een naam tevoorschijn: TAK YIN HUIS. De karakters waren uitgesneden in de sierlijke stijl van de Song-dynastie. In de inkervingen viel nog een zweem roze te bespeuren. Ongewijfeld waren de karakters ooit vermiljoenrood geweest.

De deur was smal en bedekt met een traliewerk dat bovenaan, halverwege en onderaan van sloten was voorzien. Volgens Auyung werd dit een 'hemel-, aarde- en middenslot' genoemd. Het hemel- en aardeslot konden alleen van binnenuit worden opengemaakt. Als de deur niet was vergrendeld, kon je hem gewoon openduwen. Alleen het middelste was een echt slot. Oorspronkelijk was het zo'n tien centimeter breed geweest, maar door de roest was het uitgezet. 'Hebt u een sleutel?' vroeg Auyung aan de gemeenteambtenaar.

'Er is hier jarenlang niemand meer binnen geweest. Natuurlijk

hebben we geen sleutel,' luidde het antwoord. 'Nu de eigenaresse er is, mag zij het slot forceren.'

Ng liep terug naar het pad, pakte een scherpe steen en gaf hem aan Amy. Het slot was erg oud en al na een paar slagen brak het. De deur was echter zwaarder en gaf niet zo snel mee, maar uiteindelijk wisten ze hem een klein stukje open te duwen. Met een onheilspellende schreeuw vloog een roetzwarte vogel klapwiekend naar buiten. Zijn vleugels scheerden over Amy's hoofd. Amy zakte door haar knieën en zeeg neer op de grond. Ze sloeg haar handen voor haar borst en haar hart bonsde in haar keel.

De ambtenaar keek verontrust. 'De rituelen ... Heeft ze de voorvaderlijke rituelen wel uitgevoerd?' fluisterde hij tegen Auyung.

'Doet dat ertoe?' vroeg Auyung. 'Haar voorouders hebben lang op haar moeten wachten. Ze hebben zich nog maar amper op haar komst kunnen verheugen, dus zo snel zullen ze niet beledigd zijn. Die rituelen kunnen wel tot morgen wachten. Ze is nog niet eens naar de begraafplaats geweest.'

'Ik ga even roken,' zei de ambtenaar, zichtbaar onthutst. Hij wachtte bij de ingang, terwijl Auyung als eerste het huis binnenging.

Toen Amy een stap over de drempel zette, hoorde ze het vuil onder haar voet kraken. Het glas in de ramen was kapot en door het invallende avondlicht leken de stofdeeltjes van goud. Amy bleef roerloos staan. Geleidelijk begon ze de contouren van het interieur te onderscheiden. Afgezien van een waterton met een grote barst aan de zijkant stonden er geen meubels.

'De keuken en de kamers voor de bedienden zaten op deze etage,' zei Auyung. 'De vertrekken en slaapkamers van de Fongs bevinden zich op de hogere verdiepingen.'

Ze liepen naar de trap.

De treden waren zo vergaan dat het trappenhuis wel een ribbenkast met rottende ingewanden leek. Voorzichtig liepen Auyung en Amy naar boven, waarbij ze elke trede eerst voorzichtig uitprobeerden. Uiteindelijk kwamen ze op de tweede verdieping uit. Tegen de tegenoverliggende muur stond een lange houten tafel met afbladderende verf. Er stonden twee ronde voorwerpen op. Amy keek nog eens goed en zag dat het koperen wierookbranders waren. Een dikke laag patina had hun sierlijke vormen geschonden.

In een kleine nis stond een standbeeld van Guanyin, de boeddhistische godin van barmhartigheid. Haar hoofd en schouders waren er afgehakt. Alleen haar vingers die een lotusbloem omklemden, gaven nog blijk van haar mededogen. Boven het standbeeld waren karakters geschilderd die door de afbladderende verf niet meer goed te ontcijferen waren:

KAARS ... SCHEPT ... BLOEM
... WIEROOK ... UIT ... VREEDZAAM HUIS

Onder het standbeeld zat een houten gedenkplaatje waarop totaal geen verf meer zat. Door lekkage had het regenwater het volkomen aangetast. Helemaal aan de rechterkant waren nog een paar regels leesbaar:

ILLUSTERE TWINTIGSTE GENERATIE ... VOORoudERS
VADER, PATER FAMILIAS, DE HEER FONG DIK COI
MOEDER, MEVROUW WEN, VROUW DES HUIZES

‘Hier eerde jouw familie de geesten van de voorouders,’ zei Auyung.

Op de vloer lagen kapotte stoelpoten en andere oude troep. Amy duwde er met haar voet tegenaan, waardoor een stofwolk opsteeg en ze een hoestbui kreeg. Auyung trok er een poot uit en overhandigde die haar. Het leek wel een fluit, maar was dikker en langer. Aan de pijp hing een ragfijne ketting en er midden op zat een kom met een opening. Amy blies het stof eraf en zag een gelig patroon. Het leken wel wijnranken die zich om een boomtak hadden gekronkeld. Ze tikte er met haar vinger tegenaan en er klonk een tinkelend geluid. Hij was in elk geval niet van bamboe gemaakt.

‘Dit is een opiumpijp. Hij is gemaakt van ivoor en een fortuin waard,’ zei Auyung.

Droom van Gouden Bergen

Het elfde jaar van de heerschappij van Tongzhi tot het vijfde jaar van de heerschappij van Guangxu (1872-1879), het dorp Aansporing, Hoi Ping, provincie Guangdong, China

Het dorp Aansporing behoorde tot de gemeente Wo On in Hoi Ping. Hoewel de naam een jong dorp deed vermoeden, bestond het al een paar honderd jaar. Naar verluidt hadden twee broers tijdens de heerschappij van Qing-keizer Qianlong het door hongersnood geteisterde Annam achter zich gelaten en zich hier met hun gezin gevestigd. Ze kaptten bomen, bewerkten de grond en hielden vee en varkens. Binnen tien jaar hadden ze er een bestaan opgebouwd. Toen de oudste broer op sterven lag, droeg hij zijn familie op dat ze elkaar altijd tot grotere daden moesten blijven aansporen. Zo kreeg het dorp de naam Tsz Min, het dorp Aansporing.

Tijdens de heerschappij van Tongzhi was het dorp Aansporing uitgegroeid tot een nederzetting met zo'n honderd gezinnen. Er bestonden twee clans: de Fongs, die in de meerderheid waren en afstamden van de broers uit Annam, en de Au's, buitenstaanders die uit Fujian kwamen. Het waren vrijwel allemaal boeren, maar de Fongs bewerkten grote, aan elkaar grenzende lappen grond, terwijl de Au's genoeg moesten nemen met kleine percelen aan de buitenzijden van de velden van de Fongs. Na verloop van tijd trouwden leden van de twee clans met elkaar. Dochters van de ene familie trouwden met zoons uit de andere. Geleidelijk, naarmate de families zich verder vermengden, werd de verdeling van de velden ook niet meer zo strikt. Het verschil in aanzien tussen de Fongs en de Au's verdween. Dit zou echter niet zo blijven: er zouden gebeurtenissen plaatsvinden die de afgesloten randjes weer scherp maakten ... maar dat was pas veel later.

Aan één kant werd het dorp begrensd door een riviertje en aan de andere zijde lag een heuvel. De velden lagen in een vallei tussen deze twee natuurlijke barrières. De al jarenlang intensief bewerkte aarde was er vruchtbaar. In goede jaren kon met de oogst het hele dorp worden onderhouden. Maar in tijden van droogte of overstromingen moesten zonen en dochters soms nog steeds als bedienden worden verkocht.

De dorpingen van Aansporing bedreven niet alleen landbouw, maar hielden ook varkens en waren bedreven in borduren en weven. Slechts een klein gedeelte van de oogst hielden ze voor zichzelf. Het merendeel werd verkocht op de markt en van de opbrengst werden huishoudelijke goederen gekocht. Hoewel bijna alle gezinnen varkens en ander vee hielden, was er maar één slager in het dorp: Fong Yuen Cheong, de vader van Fong Tak Fat.

Fong Yuen Cheong behoorde tot de vierde generatie van zijn familie die het slagervak beoefende. Vanaf het moment dat Fong Tak Fat kon lopen, keek hij vaak gehurkt en met blote billen toe hoe zijn vader varkens slachtte. Het mes ging er wit in en kwam er rood uit, maar dat beangstigde hem niet. 'Ik heb hooguit tien of twintig *li*¹ gereisd om een varken te slachten,' pochte zijn vader tegenover de dorpingen, 'maar onze Ah-Fat zal duizenden *li*'s reizen om varkens te slachten.' Alleen het deel van de duizenden *li*'s zou uitkomen, maar Fong Yuen Cheong overleed voordat Ah-Fat oud genoeg was om het slagervak te leren.

Yuen Cheongs tak van de familie Fong was met de generatie armer geworden. Zijn vader had nog een paar *mu*² onvruchtbaar land bezeten, maar Yuen Cheong was al gedwongen hier en daar wat grond te pachten. Na afdracht van de pacht bleef er slechts genoeg over om de rijstkom van de familie voor de helft te vullen. De andere helft moest Yuen Cheong met slachten zien te verdienen. Als hij een varken van zijn eigen clan in Aansporing slachtte, kreeg hij slechts het slachtafval. Pas als hij werkte voor mensen die niet aan hem verwant waren, zoals de Au's, of niet in hetzelfde dorp woonden, verdiende hij een grijpstuiver. Soms bleef de rijstkom van de familie dan ook halfleeg. Dat hing af van het weer, het

1 Een *li* is circa een halve kilometer

2 Een *mu* is ongeveer 6 are

aantal dieren dat geslacht moest worden, de agrarische kalender en feestelijke gebeurtenissen. Als er meer bruiloften waren en meer huizen werden gebouwd, werden er ook meer dieren geslacht.

Vanaf het tiende jaar van Tongzhi's heerschappij brak er een periode van droogte aan die twee jaar zou duren. De rivier droogde op tot een smal stroompje waarboven bij zonsondergang dikke zwermen insecten hingen. Vissen en garnalen waren nergens meer te bekennen. De uitgedroogde aarde hunkerde als een jengelende baby naar regen die maar niet kwam. De oogsten waren belabberd en er werden maar weinig varkens geslacht. Voor Fong Yuen Cheong werd het steeds moeilijker om rond te komen.

Maar toen keerden zijn kansen. Het gebeurde op een marktdag in het elfde jaar van Tongzhi's heerschappij.

Hij stond bij zonsopgang op en slachtte een big. Eigenlijk had hij het dier pas aan het eind van het jaar willen slachten en het vlees willen roken, maar hij kon niet langer wachten. De wok van de familie had al veel te lang geen reuzel meer gezien. Ook voor het varken was het de hoogste tijd. Er zat nog amper vlees aan zijn botten. Nadat hij het dier had gedood, legde hij de kop, de staart en het slachtafval terzijde. Het lijf en de poten sneed hij in stukken die hij meenam naar de markt. Hij hoopte van de opbrengst een paar maantaartjes te kunnen kopen, aangezien zijn jongste zoon, Tak Sin, de dag erna één jaar zou worden. Ze konden zich geen feestmaal veroorloven, maar zo zouden ze in elk geval de burens op gebak kunnen trakteren.

Voordat hij op pad ging, legde zijn echtgenote, mevrouw Mak, lotusbladeren over het vlees om de vliegen op afstand te houden. Toen stak ze voor het beeld van Bodhisattva een wierookstokje aan en bad dat de zon die dag niet te fel zou schijnen. Rauw varkensvlees bedierf snel. Terwijl Yuen Cheong naar buiten liep, hoorde hij haar mopperen: 'We zijn uitgenodigd voor het feestmaal ter ere van de zestigste verjaardag van Roodhaars moeder, maar mijn rok zit vol mottengaten.' Blijkbaar wilde ze dat hij van het varkensvlees nieuwe stof voor haar zou kopen. Plotseling werd hij woedend. Hij gooide het juk van zich af en richtte zich tot zijn vrouw: 'Zij hebben familie in de Gouden Bergen en wij niet. Zo zit het toch? Het enige wat jou kan schelen is dat je niet bij de burens achterblijft!'

Mevrouw Mak liet zich jammerend op de grond vallen. Fong Tak

Fat liep naar de deur, raapte het schouderjuk op en duwde het in zijn vaders handen. Zijn vader keek nors, maar legde het weer op zijn schouders en liep met een reeds bezweet voorhoofd naar buiten. Ah-Fat, zoals zijn oudste zoon werd genoemd, was met zijn negen jaar maar een klein opdondertje. Een kind dat nog niet in de groei was. Hij sprak weinig, maar aanschouwde de wereld met een gretige blik. Zijn vader was heimelijk een beetje bang voor hem.

Nadat Yuen Cheong de uitgehongerde honden had verjaagd, verliet hij het dorp blootsvoets over een modderpad. Toen hij bij de rivier kwam, wandelde hij verder over de opgedroogde bedding totdat hij tussen twee keien een poeltje zag. Hij schepte het water eruit en waste zijn gezicht. De rimpelingen in het water verstoorde zijn spiegelbeeld waardoor het leek alsof zijn ogen en neus van zijn gezicht probeerden te springen. Zijn dikke lippen krulden omhoog, alsof hij op het punt stond te glimlachen, maar dat deed hij niet. Het water liep van zijn voorhoofd en langzaam kreeg hij het minder warm. Hij voelde zich niet meer zo bezwaard. Dat hij zo tegen zijn vrouw was uitgevallen, had niets met haar rok te maken. Het kwam gewoon door Roodhaar.

Roodhaar was een verre neef. Hij dankte zijn bijnaam aan zijn grote neus en diepliggende ogen, waardoor hij leek op een van die blanke buitenlanders die rode haren schenen te hebben. Bijna niemand wist nog hoe hij werkelijk heette. Als kinderen hadden ze samen vis en garnalen gevangen, in de rijstvelden naar modderkruipers gezocht en meloenen van andermans velden gestolen. Hoewel Roodhaar een paar jaar ouder was dan hij, was hij als kind niet bijster slim geweest. Yuen Cheong was de pientere van de twee en had altijd een beetje de baas over Roodhaar gespeeld. Dat veranderde pas toen Roodhaar een paar jaar geleden met een dorpsmeisje uit een Au-familie was getrouwd die een neef in de Gouden Bergen had. Op de een of andere manier had hij ook een plekje op een schip weten te krijgen, want hij was de neef achternagegaan.

In het dorp deden allerlei verhalen de ronde over hoe het Roodhaar in de Gouden Bergen was vergaan. Zo was hij naar verluidt in een afgelegen, bergachtig gebied naar goud gaan zoeken. Nadat het water in zijn houten emmer door de brandende zon was verdampt, trof hij op de bodem een hele berg goudkorreltjes aan. Volgens een

ander gerucht had de pest enkele jaren geleden in de Gouden Bergen rondgewaard. Roodhaar had een prop in zijn mond gestopt en voor de *yeung fan*³ voor één dollar per stuk lijken weggehaald. Ook zou hij voor drie stuivers per kom watergruwel naar het leprozenhuis hebben gebracht. De dorpelingen vroegen zijn moeder of deze verhalen klopten, maar dan glimlachte ze slechts. Niemand wist wat Roodhaar precies deed in de Gouden Bergen, maar hij verdiende in elk geval zoveel geld dat hij maandelijks dollarbrieven naar huis zond. Telkens als zijn moeder een brief van hem ontving, was ze dolblij. Niemand kon zich er verder erg druk om maken, alleen Yuen Cheong was woedend. Hij kende Roodhaar door en door en wist dat hij nog te stom was om zijn eigen kont behoorlijk af te vegeen.

Maar Roodhaar was inmiddels een rijk man, terwijl Yuen Cheong nog altijd ploeterde voor een half kommetje rijst.

Toen Yuen Cheong die dag het varkensvlees naar de markt bracht, had hij geen idee dat zijn leven een buitengewone wending zou nemen. Het lot had een grote verandering in petto voor de eenvoudige, berooide slager en zijn gezin. Na een leven in bittere armoede zouden ze grote rijkdom gaan kennen.

Yuen Cheong liep verder, maar bij aankomst in het stadje zag hij dat het er uitgestorven was. Omdat het marktdag was, hadden de straten nu moeten krioelen van de mensen. Uiteindelijk trof hij enkele marskramers die hem wisten te vertellen dat het stadje de nacht ervoor door bandieten was overvallen. Ze hadden het huis van een van de rijkste families in de stad geplunderd en twee mensen vermoord. Soldaten hielden nu de wacht, maar de bewoners waren zo bang dat ze zich niet meer buiten waagden.

Yuen Cheong was van ver gekomen en het had nu geen zin meer om terug te gaan. Hij legde zijn schouderjuk af en probeerde langs de straatkant toch het vlees te verkopen. Tegen het middaguur had hij slechts een poot en de haas verkocht. De zon stond hoog aan de hemel en het getjirp van de krekels deed pijn aan zijn oren.

Het vlees in de rieten manden begon zo langzamerhand bleek en klam te worden. Yuen Cheong vloekte hartgrondig omdat het hem zo tegenzat. Als hij dit had geweten, had hij het varkensvlees wel

3 Blanke Canadees

gepekeld. Dan hadden ze zelf nog een paar maanden van het vlees en de reuzel kunnen eten.

Even later kreeg hij een stel duistere types in korte jasjes in het oog. Ze kwamen in volle vaart op hem afrennen en duwden hem een zak in zijn handen. 'Pas hier goed op, makker, en verroer je niet,' zei een van hen zachtjes. 'Over een paar uur komen we terug. We zullen je goed belonen.' Yuen Cheong, die scherpe ogen had, zag dat ze een wapen op hun heup droegen. Hij zei niets, maar beefde als een riet. Terwijl hij toekeek hoe ze een steegje in schoten, voelde hij iets warm langs zijn benen druppelen. Hij had het van angst in zijn broek gedaan.

Yuen Cheong omklemde de zware zak stevig en wachtte langs de kant van de weg totdat de zon onderging. Er stak een stevige wind op en de paar marktbezoekers die toch nog waren gekomen, gingen nu naar huis. Van de onguire types was echter niets meer te bekennen. Hij keek voorzichtig om zich heen, trok de zak toen stukje bij beetje los en keek erin. Bij de aanblik van de inhoud werden zijn knieën slap en kreeg hij een wazige blik.

De zak was gevuld met goudstaven.

Hij stopte de zak in zijn mand en bedekte hem met het in lotusbladeren verpakte vlees. Hij legde het zware juk op zijn schouders, trok zijn bamboehoed ver over zijn ogen en sloop een zijstraatje in.

Pas rond middernacht kwam hij thuis. De drie kinderen sliepen al, maar zijn vrouw was opgebleven. Ze zat op een kruk bij het fornuis en luchtte haar voeten. Water was inmiddels zo schaars dat ze haar voeten slechts eens in de paar weken kon wassen. Dit was hoe dan ook een heel karwei – alleen al het afwikkelen van de doeken vergde veel tijd. De vrouwen van het dorp Aansporing werkten naast hun mannen op de velden, dus ze hadden vrijwel allemaal normale voeten. Maar mevrouw Mak kwam uit het dorp San Wui en haar voeten waren al op haar vijfde ingebonden. Terwijl ze haar voeten luchtte, borduurde ze versieringen op de rand van een vrouwenhoed die ze op de markt wilde verkopen. Het was een zwart patroon met kleine, roze oleanders. Om olie te besparen had mevrouw Mak de lamp zo laag gezet dat het vlammetje nog slechts zo groot als een erwt was. Turend zat ze over haar borduurwerk gebogen, maar ze kon de naald in haar hand amper zien. Toen de honden begonnen te blaffen, wierp ze het borduurwerk

neer en trippelde ze naar de deur om die open te doen.

Yuen Cheong was bij binnenkomst kletsnat van het zweet. De voetwindsels van zijn vrouw lagen als een afgeworpen slangenhuid op de kruk en in het huisje hing een doordringende stank. Hij kneep zijn neus dicht en moest vervolgens hard niezen. Toen legde hij het schouderjuk af en plofte neer op de vloer waar hij wezenloos voor zich uit staaarde. Zijn vrouw keek hem onderzoekend aan, maar hij zei niets.

Ze zag dat Yuen Cheong maar weinig vlees had verkocht en vermoedde dat hij boos en teleurgesteld was. Eigenlijk zou ze hem moeten troosten, maar ze durfde niets te zeggen. Uiteindelijk liep ze naar hun slaapkamer en pakte een doek om het zweet van haar mans voorhoofd te vegen.

‘Morgen stuur ik mijn jongste broer naar Kanton om een nieuwe rok voor je te kopen,’ zei Yuen Cheong zachtjes, terwijl hij met zijn ogen rolde.

Binnen een halve dag veranderde Yuen Cheong van een straatarme niemendal in een stinkend rijk lid van de Fong-clan. Vervolgens zou het zes jaar duren voordat zijn gezin weer tot armoede was vervallen.

Met het geld dat Yuen Cheong in de schoot was geworpen, kocht hij de aangrenzende velden en bouwde hij op een ervan een residentie die uit drie hoven bestond. Hij had een lage dunk van de plaatselijke metselaar en liet een meestermetselaar uit Fujian overkomen die hem flink afzette. De muren waren van rode baksteen, de wandtegels waren smaragdgroen en op de grond kwamen grote grijszwarte tegels van natuursteen te liggen. De hoven waren op identieke wijze ingedeeld, met een geplaveid erf, een grote zaal, een bijzaal, een oostvleugel en een westvleugel. In de grote zaal werden gasten ontvangen en werd thee geserveerd en de bijzaal diende als studeerkamer. Fong Yuen Cheong, die zelf amper kon lezen, hechtte veel waarde aan geletterdheid en wilde dat zijn zoons belesen zouden worden. De andere twee hoven waren bestemd voor zijn zonen. Daar konden ze later met hun vrouw gaan wonen. Elk gebouw had een zijuitgang, zodat de toekomstige echtgenotes elkaar niet hoefden tegen te komen als ze het onverhoopt niet met elkaar zouden kunnen vinden. Yuen Cheong had echt overal over nagedacht.

De dorpelingen hadden maar weinig van de wereld gezien, en zeker nog nooit een complex als dit. In vergelijking met andere huizen die mannen van de Gouden Bergen voor hun familie hadden laten bouwen, was dit een stuk stijlvoller. Toen de Fongs er hun intrek namen, stroomden de dorpelingen toe om te zien hoe Yuen Cheong en zijn kinderen voetzoekers afstaken, waardoor de kippen en de honden in paniek wegschoten. De moeder van Roodhaar was een van de omstanders. Zwijgend keek ze toe aan de rand van de menigte.

Hoewel het land werd verpacht aan boeren, bleef Yuen Cheong varkens en koeien slachten – niet voor het geld of het slachtafval, maar om bezig te blijven. Als hij te lang ledig thuiszat, schrok hij 's nachts wakker van het zwiepen van de messen die aan de muur hingen. Dan stond hij 's ochtends op en deed hij rondvraag of er ergens nog een dier geslacht moest worden. De rusteloosheid die hij op zulke momenten uitstraalde zorgde ervoor dat de dorpelingen hem zelfs kippen en eenden meegaven, die hij met plezier slachtte.

In de residentie van de Fongs woonde ook een handvol landarbeiders, knechten en dienstmeisjes. Hoewel mevrouw Mak dus ook geen zwaar werk meer hoefde te verrichten, lukte het haar evenmin om de hele dag stil te zitten. Elke dag zette ze zich ertoe om haar dochter Ah-Tou de kunst van het naaien en borduren bij te brengen, zodat ze later een goede huwelijkskandidaat zou zijn. Haar jongste zoon, Ah-Sin, was nog een peuter die de hele dag de kippen opjoeg en op het erf met de honden stoeide. Haar oudste zoon, Ah-Fat, ging nu dagelijks naar een privéschool.

Er was wel een leraar in het dorp. Deze meneer Ding stamde van geen van beide clans af. Na zijn huwelijk met een Au was hij bij zijn schoonfamilie gaan wonen (iets wat een man alleen deed als hij straatarm was). Hij kende de klassieken, schreef brieven voor de dorpelingen en schilderde dichtregels die ze met Chinees Nieuwjaar of bij een sterfgeval naast hun deur konden hangen. Ook leerde hij enkele dorpskinderen lezen en schrijven. Yuen Cheong vond echter dat deze pedante, oude wijsneus niet geschikt was om zijn zoon te onderwijzen. Hij ging in de buurt op zoek naar een geschikte leraar. Zo vond hij Auyung Ming, een erudiete jongeman die de klassieken uitstekend beheerste en bij een priester in

Kanton in westerse filosofie was geschoold. Beide disciplines onderwees hij op de privéschool die hij in de buurt had opgezet. Hij liet alleen intelligente leerlingen toe en wees ieder kind af dat misschien niet goed zou meekomen. Voor de zekerheid vroeg hij ook nog eens buitengewoon veel schoolgeld. Dit was precies wat Yuen Cheong wilde voor zijn zoon en hij vroeg aan een vriend of hij de jongen wilde meenemen voor een toelatingsgesprek. Auyung bekeek hem van top tot teen en zei slechts: ‘Wat zonde.’ Vanaf die dag liep Ah-Fat dagelijks in weer en wind ruim tien li om de lessen van Auyung bij te wonen.

Het leven lachte Yuen Cheong toe in die tijd. Het fonkelde als een bosje sprokkelhout dat bij een gunstige wind als vanzelf in brand vliegt. Maar het vuur was te heet en doofde te snel.

Dit kwam doordat Yuen Cheong aan opium verslaafd raakte.

Fong Yuen Cheong schoof de opium op de elegantst mogelijke manier. De grote zaal aan het eerste hof van zijn residentie deed dienst als rookkamer. Er stond een kamerscherm met vier panelen waarop allerlei dieren, vogels, vissen en bloemen in Suzhou-stijl waren geborduurd. De meubelstukken – bank, kast en tafel – waren van rozenhout gemaakt en versierd met houtsnijwerk. Zijn opiumpijp was van Birmees ivoor en hij schoof ongezuiverde opium van de hoogste kwaliteit die door de Britse Oost-Indische Compagnie werd geëxporteerd.

Al snel zorgde mevrouw Mak ervoor dat haar echtgenoot van alle gemakken was voorzien bij het schuiven. Vlak voordat hij weer naar opium verlangde, prepareerde ze de pijp, zodat de opium borrelde als hij hem ter hand nam. Ze wist precies hoe hoog hij het kussen wilde hebben, waar het voetenbankje moest staan en welke versnaperingen hij wenste. Zodra hij op de bank ging liggen, zette ze vijf gerechtjes keurig gerangschikt op een tafeltje naast hem. Reepjes gedroogd vlees, *char siu* en pasteitjes met groene bonen, sesamzaad of lotuspasta waren vaste kost. Hij at het onder het genot van een glas melk. Zijn rookbenodigdheden werden gepoetst totdat ze blonken en daarna netjes in een kast gelegd totdat hij ze weer nodig had.

Mevrouw Mak vond het maar niets dat het familiefortuin in de opiumpijp verdween, maar ze probeerde er ook de voordelen van in te zien. Haar man was altijd een vitale, energieke man geweest

die vaak van huis was, buiten de deur at en dronk en vaak in gevechten verzeild raakte. Ze vond het niet onprettig dat hij door de opiumpijp nu aan huis was gebonden. Ze wist ook dat als zij niet in zijn behoeften voorzag, hij een concubine zou nemen die dat wel deed. Dat deden mannen nu eenmaal als ze genoeg geld hadden.

Als zijn drang om te roken was bevredigd, werd Yuen Cheong de mildheid zelve. Hij was nog geen dertig jaar oud, maar als hij glimlachte, kreeg hij de gezichtsuitdrukking van een vriendelijke, oude man. Hij sprak zacht en was soms zelfs geestig en gevat. Hij genoot ervan als zijn vrouw voor hem pronkte in de kleding en opsmuk die hij in Kanton voor haar kocht. Soms gebeurde dat in de rookkamer, in aanwezigheid van de bedienden, en soms in hun slaapkamer. Dan sloot hij deuren en ramen en gaf hij niet alleen zijn ogen de kost. Als mevrouw Mak rondtrippelde om aan zijn graaiende handen te ontkomen, bloosde ze, zoals ze had gedaan in hun jonge, onstuimige jaren.

Door de opium werden niet alleen de scherpe kantjes van Yuen Cheongs opvliegende aard gladgeschaafd, maar ook die van de buitenwereld. Hij voelde zich op zijn gemak en één met zijn omgeving. Terwijl hij met glinsterende ogen zijn naasten bekeek, had hij geen flauw idee dat duizenden li verderop de keizerin-regentes in de Verboden Stad wanhopig probeerde om wat er nog restte van het Qing-rijk te behouden na de aanvallen van westerse legers. Hij had ook geen idee dat veel dichterbij huis zijn pachters en bedienden als een stel hongerende muizen gestaag aan het familiebezit knaagden.

Als Yuen Cheong opium had geschoven, vroeg hij soms of zijn oudste zoon bij hem kwam zitten. Dan brak hij een stukje af van de sesam- of bonenpasteitjes en legde die in Ah-Fats hand. 'Wat heb je vandaag geleerd bij meneer Auyung? Heb je nog gekalligrafeerd?' Hij had van meet af aan geweten dat zijn zoon een snelle leerling was. Misschien zou hij ooit nog eens slagen voor de keizerlijke examens die je moest afleggen om ambtenaar te kunnen worden. Hij pijnigde zijn hersenen in een poging zich te herinneren of er geen Kantonese opera was waarin een slagertoon de examens met goed gevolg aflegde en in het Keizerlijk Paleis op audiëntie mocht bij de Zoon des Hemels, maar wist er geen te bedenken.

Ah-Fat keek naar de rookwaar op de bank en zweeg met een fron-

sende, bezorgde blik. Zijn vader kende deze gezichtsuitdrukking maar al te goed. De jongen leek wel oud geboren. Yuen Cheong weekte een reep gedroogd vlees in de melk en stopte het in Ah-Fats mond. ‘Zorgt vader niet goed voor je, zoon?’ vroeg hij vriendelijk.

Ah-Fat slikte het brokje snel door, voordat hij zich kon verslikken. ‘Auyung zegt dat de buitenlanders opium aan ons verkopen om onze geesteskracht te breken,’ zei hij. ‘Als een volk de geest geeft, is een land ook verloren.’ Zijn vader wist niet wat hij hierop moest zeggen. Na een paar minuten woelde hij door zijn zoons haar. ‘Hoe lang denk je dat je oude vader nog te leven heeft? Als ik er niet meer ben, is het gezin van jou afhankelijk. Als jij niet met opium begint, is er nog hoop. Vroeg of laat draag ik mijn verantwoordelijkheden aan jou over.’

Ah-Fat slaakte een zucht: ‘Auyung hoopt dat de jonge keizer zich aan de greep van de keizerin-regentes kan onttrekken en de troon bestijgt. Dan kan hij zijn kennis van het Westen gebruiken om hun invloed te beteugelen ...’ Snel sloeg zijn vader een hand voor de mond van zijn zoon. ‘Is hij niet bang dat zulke taal hem de kop zal kosten?’ riep hij uit. ‘Gewone mensen horen zich niet met politiek te bemoeien. Het enige wat jij later zult moeten doen is goed voor je familie zorgen.’

Hoewel Fong Yuen Cheong dus grote plannen had met zijn zoon, gooiden de omstandigheden al snel roet in het eten. Zes jaar nadat hij onverwachts rijk was geworden, overleed hij op de bank aan een overdosis opium. Achteraf bezien was het voor hem geen verkeerd moment. Als hij niet was overleden, was het misschien ook zijn laatste dosis opium geweest, aangezien bijna al zijn land inmiddels was verkocht en de laatste kostbare sieraden waren verpand. Alleen de residentie, met aan de poort een rij schuldeisers, restte nog.

En zo werd Fong Tak Fat op zijn vijftiende van het ene op het andere moment het hoofd van het gezin.

De residentie werd grotendeels verkocht, maar Ah-Fat bleef met het gezin in het eerste gebouw wonen. Ze pachtten een eerder verkocht perceel en Ah-Fat ging het land bewerken. Vanwege haar ingebonden voeten kon mevrouw Mak hem niet helpen, maar ze beschikte over een andere vaardigheid. Niemand in de buurt kon zo goed borduren als zij. Ze naaide kraaltjes op stof en borduurde

prachtige bloemen met goud- en zilverdraad. Ze maakte schorten, overschoenen, hoeden en riemen, die ze soms voor een paar cent op de markt verkocht. Ook werd ze vaak gevraagd om versieringen te borduren op bruids- en rouwkleding, of speciale kleding voor geboortes of belangrijke jubilea. Daar vroeg ze geen geld voor, maar in ruil voor haar werk werd een sterke, jonge knecht gestuurd die Ah-Fat op het land hielp als er gezaaid of geoogst moest worden.

In de winter van Yuen Cheongs overlijden kreeg zijn jongste zoon Ah-Sin plotseling een epileptische aanval. Tijdens het avondeten viel hij opeens van zijn kruk op de grond en beet een stuk van zijn tong af. Toen hij weer bijkwam, leek hij niet meer de oude. Vanaf die dag kreeg hij overal – op het veld, op de grond, in bed, aan tafel of op het toilet – toevallen zonder dat hij die voelde aankomen.

Mevrouw Mak borduurde van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. Doordat ze altijd zat te turen en zich grote zorgen maakte om Ah-Sins epilepsie, kreeg ze uiteindelijk een ernstige bindvliesontsteking. Haar oogleden zwollen op en waren bedekt met etter. Doordat ze niet meer kon werken, werd Ah-Fat de enige kostwinner van de familie.

Om Ah-Sins ziekte te kunnen behandelen was mevrouw Mak gedwongen om haar dochter Ah-Tou te verkopen aan een familie die twintig li verderop woonde.

In het bijzijn van de dorpsoudsten zette ze een duimafdruk op een onherroepbare eigendomsakte die als volgt luidde:

Middels deze akte schenkt mevrouw Fong-Mak haar dochter Ah-Tou als dienstmeid aan Chan Ah Yim uit het dorp Sai. Als compensatie hiervoor ontvangt zij vijftig zilveren dollars. Zodra de leverantie heeft plaatsgevonden, mag haar dochter niets meer met de Fongs te maken hebben. Beide partijen kunnen zich vinden in deze regeling en er zal geen onenigheid over ontstaan. Ondertekening van deze akte in het bijzijn van getuigen vormt het officiële bewijs hiervan.

Ondertekend op de vijfde dag van de elfde maand van het vierde jaar van de heerschappij van Guangxu (1878)

Ah-Tou werd verkocht aan een familie die de kost verdiende met het verven van stoffen. Het hoofd van de familie was achtenvijftig jaar oud. Hij had een vrouw en twee concubines, maar geen van hen had hem een zoon kunnen baren. Hoewel hij het niet slecht had, kon hij zich niet nog meer concubines veroorloven. Daarom kocht hij meisjes van arme families die officieel als dienstmeid moesten werken, maar ook zijn concubines werden. Nu waren alle uren dat mevrouw Mak haar dochter de borduurkunst had bijgebracht, voor niets geweest. Ah-Tou zou nog slechts zwaar werk verrichten.

Ah-Tou was nog maar dertien jaar oud toen ze uit huis ging. Mevrouw Mak had met de Chans een plek afgesproken voor de overdracht, maar hierover tegen haar dochter gelogen, uit angst dat ze anders niet zou meegaan. Ah-Tou dacht dan ook dat ze naar de markt gingen. Vlak voor vertrek legde mevrouw Mak twee hardgekookte eieren in Ah-Tous zakdoek. Het was tijden geleden dat Ah-Tou voor het laatst een ei had gegeten. ‘Hebben Ah-Fat en Ah-Sin er ook een gehad?’ vroeg ze.

‘Nee, deze zijn voor jou,’ zei haar moeder. Ah-Tou pelde een van de eieren en schrokte het zo snel op dat ze zich erin verslikte. Ze kreeg het zo benauwd dat er dikke paarse aderen op haar voorhoofd kwamen te staan, maar uiteindelijk wist ze genoeg speeksel te verzamelen om het ei door te slikken. Ze brak de schaal van het tweede ei, maar gaf het toen terug. ‘Zullen we die aan Ah-Sin geven?’ zei ze. ‘Hij is nog zo klein.’ Mevrouw Mak haalde een zilveren dollar uit haar jaszak. ‘Bewaar hem goed,’ zei ze tegen haar dochter. ‘Laat hem aan niemand zien.’ Ah-Tou omklemde de dollar met haar klamme hand en zweeg. Uiteindelijk zei ze: ‘Wat moet ik nu kopen op de markt van zoveel geld?’

‘Wat je maar wilt,’ zei haar moeder.

Ah-Tou dacht er even over na. ‘Dan ga ik naar de apotheek van de missionaris, moeder,’ zei ze uiteindelijk, ‘om een fles oogspoeling voor je te kopen. Van de rest van het geld koop ik dan vier walnootkoeken. Eén voor Ah-Fat, één voor mezelf en twee voor Ah-Sin.’ Ah-Tou was het middelste kind. Ze was twee jaar jonger dan Ah-Fat en zes jaar ouder dan Ah-Sin. Ze had Ah-Sin van jongs af aan op haar rug gedragen, dus ze was niet alleen zijn oudere zus maar ook een moeder voor hem. Mevrouw Mak draaide zich snel

om. ‘Maak het allemaal op, kind. Het is helemaal voor jou alleen. Je hoeft er niets voor een ander van te kopen,’ zei ze, terwijl de tranen over haar wangen stroomden.

Toen ze op de markt kwamen en mevrouw Mak de Chans in het oog kreeg, gaf ze haar dochter een duwtje. ‘Ga maar een eindje wandelen met tante Chan,’ zei ze. ‘Ik moet naar de wc.’ Ze liep weg en verborg zich snel achter een muur. Ze zag hoe Ah-Tou de vrouw met tegenzin volgde, om zich heen kijkend waar haar moeder was gebleven, totdat ze nog maar een stipje in de verte was. Mevrouw Mak had het gevoel dat er een stuk uit haar hart was gesneden.

Totaal verdwaasd liep ze naar huis. Het schemerde al. Ze maakte geen vuur noch bereidde ze het avondeten. Ze zat daar maar wezenloos naar het fornuis te staren totdat Ah-Fat thuiskwam van de velden. ‘Waar is Ah-Tou?’ vroeg hij. ‘Ik heb haar de hele dag niet gezien.’

Er kwam geen antwoord. Hij drong aan en uiteindelijk zei ze knarsetandend: ‘Ik heb mijn eigen vlees en bloed aan de honden gevoerd.’ Toen Ah-Fat beseftte dat hij zijn zus in dit leven nooit meer zou zien, smet hij de waterkom op de grond, rende naar buiten en hurkte neer langs de kant van de weg. Zijn jammerklacht zou de dorpelingen nog jaren bijblijven. Hij huilde niet eens zo luid, want hij slikte zijn tranen in waardoor hij klonk als een zachtjes jankende hond in doodstrijd. Het leven was de afgelopen jaren voor iedereen zwaar geweest en de dorpelingen hadden al zoveel verdriet gezien en gehoord dat ze er bijna gevoelloos voor waren geworden. Toch bracht het verdriet van Ah-Fat tranen in hun ogen.

De volgende dag ging Ah-Fat afscheid nemen van zijn leermeester. Meneer Auyung zat gebogen over de tafel te kalligraferen. Toen hij hoorde wat Ah-Fat hem te vertellen had, smet hij zijn penseel van wezelhaar neer, waardoor de tafel onder de inktspatten kwam te zitten. ‘Er is geen oplossing,’ zei hij. ‘Dit is het einde.’ Ah-Fat wist dat zijn leraar niet over zichzelf sprak.

Voordat Ah-Fat vertrok, gaf Auyung hem een paar boeken. ‘Als ik je niets meer kan leren,’ zei hij, ‘blijf dan tenminste je boeken lezen.’ Ah-Fat schudde zijn hoofd. ‘Alleen als u boeken over akkerbouw of veeteelt hebt, wil ik die wel lezen.’ Zijn leermeester zweeg.

Bij thuiskomst wilde Ah-Fat niets eten. Midden in de nacht

schrok mevrouw Mak wakker van een zacht geritsel. Het klonk alsof een muis op een rijststengel knabbelde. Ze sloeg een doek om haar schouders en stond op. In het flakkerende lamplicht verscheurde haar zoon vellen papier. Hoewel ze niet kon lezen of schrijven wist ze dat het zijn oefenschriften en studieboeken waren. In de loop van de jaren was het een aardige verzameling geworden. Ze stond op het punt om in te grijpen, maar bedacht dat het zinloos was. Het papier lag toch al in reepjes op de vloer. Het stelde mevrouw Mak echter ook gerust dat Ah-Fat blijkbaar berustte in zijn lot.

Vanaf die dag stortte Ah-Fat zich op het boerenbedrijf.

Zes maanden nadat Yuen Cheong was gestorven, keerde Roodhaar terug van de Gouden Bergen.

Ah-Fat had over Roodhaar gehoord toen hij zaailingen verplante met een knecht die zijn moeder met haar borduurwerk voor hem had verdiend. De andere dorpingen hadden het al gedaan, maar hij had een paar dagen moeten wachten op hulp. Zo vroeg in de lente was het water op de modderige rijstvelden koud en al snel waren zijn voeten helemaal verkleumd. Hij was niet geboren voor het werk op de velden. De vele jaren die hij thuis en op school had doorgebracht, hadden hem van het land vervreemd. Het land wist dat hij een buitenstaander was en maakte het hem moeilijk. Hij had het gevoel dat zijn kuit en rug met een koord waren verbonden. Telkens als hij bukte, ging het koord zo strak staan dat het in zijn vlees sneed en hem een vlammeende pijn bezorgde. De knecht liep voor hem uit. Hij werkte snel en plantte de zaailingen op gelijke afstand van elkaar in keurige rijen. Zelf maakte hij er juist een zootje van. Als hij dacht aan de ontstoken ogen van zijn moeder en zijn epileptische broertje, kreeg hij kippenvel en vreesde hij het ergste. De bewolkte hemel drukte op hem neer als plukken katoen.

Hoewel hij de zon niet kon zien, wist hij dat die nog lang niet zou ondergaan. Hij vroeg zich af hoe lang hij nog zo zou moeten doorgaan en slaakte een zucht die het water van het rijstveld deed wervelen.

‘De oom van de Gouden Bergen! Hij is er!’ riepen de kinderen. Ah-Fat zag hen opgewonden over de dijk rennen.

In het kielzog van de kinderen liep een tiental dragers die twee aan twee koffers droegen. De kamferhouten koffers aan de schouderjucken waren zo'n tachtig centimeter dik, beslagen met glinsterend metaal, en reikten bijna tot de grond. Onder het lopen kraakten ze voortdurend.

'Dit is vast Roodhaar, familie van Ah-Sing. Hij is teruggekomen om te trouwen,' zei de knecht.

Roodhaar was inmiddels weduwnaar en dit zou zijn tweede huwelijk worden.

Tien jaar geleden, toen zijn vrouw drie maanden zwanger was, was hij naar de Gouden Bergen vertrokken. Maar zij noch de baby overleefde de bevalling.

Zijn nieuwe bruid was een Kwan. Ze was nog maar veertien jaar en erg knap. Roodhaar was lange tijd in de Gouden Bergen geweest en had andere ideeën over vrouwen dan de dorpingen. Hij wilde geen vrouw met ingebonden voeten, maar een lange, mollige vrouw. Ook wilde hij dat ze kon lezen en schrijven. Deze wensen had hij in een brief kenbaar gemaakt aan zijn moeder. Zij had het doorgegeven aan de tussenpersoon die een bedenkelijk gezicht had getrokken. Uiteraard waren er meisjes zonder ingebonden voeten, maar in het zuiden waren de vrouwen klein van stuk. Lange, forse meisjes waren schaars, helemaal als ze ook nog moesten kunnen lezen en schrijven. Gelukkig vond de tussenpersoon de Kwans.

Meneer Kwan was een geleerde die was gezakt voor de keizerlijke examens en nu bij een rijke familie de kost verdiende als privéleraar. De Kwans waren arm, maar hun kinderen konden lezen en schrijven en waren onderwezen in de klassieken. Niet alleen hun horoscopen vormden een goede combinatie, het meisje voldeed ook aan de andere wensen van Roodhaar. Hij was dolblij en had alle dorpingen uitgenodigd voor het bruiloftsmaal.

Op de huwelijksdag was Ah-Fat op de rijstvelden, waar hij de zaailingen uitdunde. Toen hij daar eindelijk mee klaar was, scheurde het al. Hij ging zijn met modder besmeurde voeten wassen. Vanaf zijn plekje op de oever van de rivier zag hij een wazige, rode gloed ver weg aan de andere kant van het dorp. Het leek wel een bosbrand, maar hij wist dat het de lichten van het huwelijksfeest

waren. Hij rolde zijn broekspijpen naar beneden, klopte de modder van zich af en liep naar het dorp zonder eerst naar huis te gaan.

De bruiloft werd buiten gevierd. Ah-Fat telde de tafels – dertig in totaal. Elke tafel was beladen met schalen kip, eend, vis en een van het vet glanzend, half speenvarken. Ah-Fat ging bij de andere jongelui zitten die allemaal rammelden van de honger. Ze vielen meteen aan op het speenvarken en Ah-Fat wist nog snel een stuk te bemachtigen voor zijn broertje. Ah-Sin greep het vlees en begon ervan te smikkelen. Toen het vet langs zijn pols omlaag liep, likte hij het schoon. Hoewel Ah-Fat vond dat zijn broertje zich gedroeg als een bedelaar op een straathoek, berispte hij hem niet. Sinds hun vaders dood hadden ze zelfs geen hapje vlees meer gehad.

Ze dronken van de rijstwijjn die de moeder van Roodhaar enkele maanden eerder in afwachting van zijn komst had gebrouwen. Zodra de flessen werden geopend, sloegen ze van de alcohol damp alleen al steil achterover. Roodhaar wankelde dronken van tafel naar tafel. Hij hield een grote bokaal vast en moedigde de gasten aan om met hem te proosten. Hij droeg een lange, saffierblauwe, met brokaat afgezette mantel die was versierd met een gouden *ruyi*-motief. De mantel was op schouderhoogte met zijden linten in een grote strik vastgebonden. Zijn hoofddekseel was versierd met een doorzichtig, glinsterend brok jade waaruit een draak en een feniks waren gesneden. Roodhaar liep rond met blozende wangen. Onder zijn diepliggende ogen hadden zich poeltjes zweet gevormd. Zijn tong werd steeds dikker totdat die bijna uit zijn mond leek te vallen en zijn aangezichtsspieren trokken krampachtig samen omdat hij omstanders continu een scheve grijns toewierp.

Uiteindelijk bereikte Roodhaar de tafel waar de jongeren zaten. Eigenlijk was het de taak van Ah-Fat, die de oudste van het stel was, om hem officieel te feliciteren. Maar daar staken oudere omstanders een stokje voor. ‘Hij is de bruidegom, dus zelfs een zwerfhond kan hem vandaag nog te grazen nemen. Je hoeft hem echt niet te vleien.’ Iemand wees naar Ah-Fat en Ah-Sin: ‘Dit zijn de kinderen van Yuen Cheong.’ Roodhaar aaide Ah-Sin over de bol. ‘Jullie arme vader,’ zei hij. ‘Het was nog wel zo’n slimme vent. Wie had dat nu gedacht?’ Hij haalde twee doosjes uit zijn zak en gaf er een aan iedere jongen.

Ah-Fat maakte zijn doosje open en bekeek de inhoud. De voor-

werpen die erin zaten hadden wel iets weg van zwarte bonen, maar waren groter en ronder. Hij stopte er een in zijn mond en kauwde erop. Het knapte open en even was hij bang dat hij een tand had stukgebeten. Maar toen hij goed keek, zag hij dat er een amandel in de boon had gezeten. Het donkere omhulsel had een vette maar ook zoete smaak die hij niet goed kon plaatsen.

Pas later, toen hij zelf in de Gouden Bergen was, ontdekte Ah-Fat dat deze zwarte bonen chocolade werden genoemd.

Ah-Fat dronk te veel op het bruiloftsfeest. Het was zijn eigen schuld, want niemand dwong hem tot het uitbrengen van een toast. Het was de eerste keer dat hij alcohol dronk. De sterkedrank gleed stroperig over zijn tong en baande zich, brandend in zijn keel, een weg naar zijn maag. Daar bleef het echter maar even. Al snel steeg het naar zijn hoofd, waar het aan kracht toenam en als een gigantische vuurbal tot ontploffing kwam. Ah-Fat had het gevoel dat zijn lichaam als een kwal ineenkromp. Hij kroop uit de krater die de vuurbal had geslagen en zweefde zachtjes in het luchtledige. Vanaf dit uitkijkpunt hoog boven de aarde keek hij neer op de eettafels en het dorp onder hem.

Opeens leek het alsof de chocoladebonen en de rijstwijnen in zijn maag onenigheid kregen. Zijn darmen zaten in de knoop en hij baande zich snel een weg tussen de feestgangers door naar een stukje braakliggend land langs de kant van de weg. Hij trok zijn hemd op en kon nog net op tijd zijn broek naar beneden doen voordat de diarree uit hem spoot. Het stonk zo erg dat hij er bijna van flauwviel. Hij pakte een bananenblad, maakte zichzelf schoon en schopte zand over de troep. Nu was hij in elk geval weer nuchter en stond hij met beide benen weer stevig op de grond.

Het rumoer van de feestgangers was bijna helemaal verstomd. Hij hoorde enkel de nachtelijke bries die de bladeren in de boomtoppen deed ruisen. De kikkers in de vijver kwaakten zo luid dat het op zijn zenuwen werkte. Hij smiet een steen in het water. Hierdoor vielen de kikkers weliswaar stil, maar het zorgde er ook voor dat de vogels die langs de waterkant sliepen, ontwaakten. Ze fladderden op en vlogen weg, hun vleugels scherp afgetekend tegen de nachtelijke hemel. Het wolkendek brak open waardoor helemaal tot aan de horizon een schitterende sterrenhemel zichtbaar werd.

Zouden de Gouden Bergen daar zijn, vroeg hij zich af. Hoe zou de plek eruitzien waar Roodhaar zo'n imponerende man was geworden? Zat er misschien goud in de grote, zware koffers die hij daar vandaan had meegenomen?

Ah-Fat ging langs de kant van de weg zitten en viel in een onrustige slaap.

Enige tijd later schrok hij wakker omdat hij onbewust een aanwezigheid bespeurde. Hij dacht dat een uitgehongerde hond de stront was komen oplikken, maar toen hij omkeek zag hij een peutermeisje van een jaar of twee. Ze keek hem aan met een dwaze glimlach op haar gezicht. Ze droeg een lange, rode, met brokaat afgezette jurk en een rode hoed waarop aan weerszijden pioenrozen waren geborduurd. Het was zonder meer een opvallende uitdossing. Ah-Fat dacht aan de spookverhalen die de dorpingen elkaar vertelden. Het zweet brak hem uit en zijn nekhaaren gingen overeind staan. Maar toen hij opstond, zag hij achter het meisje de vage contouren van haar schaduw. Hij was onmiddellijk gerustgesteld, want geesten hebben geen schaduw. 'Wie ben jij?' vroeg hij.

Het meisje gaf geen antwoord. In plaats daarvan stopte ze haar knuistjes in haar mond. Kwijl liep langs haar mondhoeken omhoog. Ah-Fat tastte in zijn broekzak naar de zwarte boontjes van Roodhaar en stopte er een in haar mond. Ze had nog maar weinig tanden en kon er niet op kauwen, maar ze begon er fanatiek op te zuigen en al snel werd het kwijl bruin. Toen ze hem ophad, stak ze haar hand uit, omdat ze er nog een wilde. Er was iets vreemds met die hand. Ah-Fat bestudeerde hem eens goed en zag dat er onder aan haar duim iets uitstak – een zesde vinger.

Op dat moment hoorde hij een schreeuw en kwam een vrouw met een lantaarn op hen afrennen. Het was tante Huang, een bediende van Roodhaar. Ze greep het kind en begon hysterisch te gillen: 'Hemeltjef, Zes Vingers! Waar zat je? Je bent zo vliegensvlug dat je opeens was verdwenen. Wat moet ik tegen de bruidegom zeggen als ik je al kwijtraak voordat het huwelijksfeest zelfs maar voorbij is?'

'Is ze familie van Roodhaar?' vroeg Ah-Fat. 'Ik heb haar nog nooit gezien.'

'Ze is pas sinds kort familie,' antwoordde tante Huang met een

glimlach. ‘Dit kind is het zusje van de bruid. Ze is met zes vingers geboren. Haar vader en moeder waren bang dat ze haar nooit zouden kunnen uithuwelijken en ze hebben geen geld om voor haar te blijven zorgen. Daarom hebben ze haar met de bruid meegestuurd.’ Ah-Fat glimlachte. ‘Roodhaar is een rijk man,’ zei hij. ‘Hij kan de zorg voor Zes Vingers er makkelijk bij hebben.’

Toen tante Huang de peuter meevoerde, treuzelde Zes Vingers. Telkens keek ze met donkere, glanzende ogen om naar Ah-Fat.

Dat wordt vast een mooie meid later, dacht Ah-Fat.

Deze keer bleef Roodhaar ruim een jaar thuis, lang genoeg om er getuige van te zijn dat zijn bruid zonder complicaties van een zoon beviel. Toen pas trof hij voorbereidingen om naar de Gouden Bergen terug te keren.

Deze keer nam hij iemand mee: Fong Tak Fat, de zoon van Fong Yuen Cheong.

Het idee om naar de Gouden Bergen te gaan vatte voor het eerst post bij Ah-Fat op de dag dat de dragers in het dorp arriveerden met de zware koffers aan hun schouderjuk. Aanvankelijk was het slechts een vaag idee, maar hij koesterde het in zijn hart en liet het niet meer varen. Hoewel het niet verder gestalte kreeg, zwol het aan totdat het voelde alsof het zou exploderen. Uiteindelijk ging hij naar zijn oude leermeester, meneer Auyung.

‘Weet je wel hoe het leven is in de Gouden Bergen?’ vroeg zijn leermeester.

Ah-Fat schudde zijn hoofd. ‘Oom Roodhaar wil er niet over praten.’ Na enige aarzeling vervolgde hij: ‘Ik weet niet hoe het daar is, maar ik weet wel hoe het hier is: een donkere tunnel zonder licht aan het eind.’

Meneer Auyung sloeg met zijn vuist op tafel. ‘Ik hoopte al dat je dat zou zeggen. Hier kun je niet verder. In de Gouden Bergen kun je er in elk geval voor vechten om iets van je leven te maken.’ Op eens kreeg het vage idee van Ah-Fat vorm en inhoud. Hij had het advies gekregen waarop hij hoopte.

Hij had echter wel geld nodig voor de reis en nam een hypotheek van honderd zilveren dollars op het deel van het wooncomplex dat de familie nog in bezit had. Toen hij met het in een zakdoek gebundelde geld naar Roodhaar rende, slaakte die een zucht. ‘Als ik

zeg dat je niet met me mee mag, denkt je moeder dat ik niet voor de zoon van Yuen Cheong wil zorgen.' Hij zweeg even, maar zei toen: 'Goed, als je niet terugdeinst voor ontberingen, mag je met me mee.'

Op de dag van vertrek stond Ah-Fat vroeg op. Zijn knapzak stond al klaar. Hij bevatte slechts één paar nieuwe kleren, drie paar overschoenen, vijf paar dikke, katoenen sokken en nog wat kledingstukken. Ook nam hij enkele blikken zoute vis mee voor aan boord. Zijn moeder had met veel pijn en moeite avond aan avond aan de overschoenen gewerkt. Ze was inmiddels bijna blind en het naaiwerk was dan ook erg slordig gedaan. 'Het is verspilde moeite,' had Roodhaar tegen haar gezegd. 'Met overschoenen redt Ah-Fat het niet als het winter wordt in de Gouden Bergen. Dan is het er veel te koud. Hij zal leren schoenen moeten kopen.' Maar mevrouw Mak maakte ze expres erg ruim, zodat Ah-Fat er drie paar sokken in kon dragen. Ze kon zich niet voorstellen dat er een plek op aarde was waar drie paar sokken van dik katoen je voeten niet warm zouden houden.

Ah-Fat was al voor zonsopgang wakker en porde zijn broertje, dat nog aan zijn voeteneind lag te slapen. Sinds Ah-Sin aan epilepsie leed, sliep hij bijna de hele dag door. Ah-Fat gaf hem nog een trap, deze keer iets harder. Ah-Sin kreunde, draaide zich om en sliep weer verder. Ah-Fat gaf het op, stond stilletjes op en legde de dunne, blauwgeblokte deken over het kind. Hij kon niet weten dat hij Ah-Sin nooit meer zou zien. Voordat zijn schip bij de Gouden Bergen aankwam, zou Ah-Sin al zijn overleden. Bij het snijden van gras voor het varken zou hij weer een attaque krijgen en van de grashelling omlaag storten. Ah-Fat zou er nog jarenlang spijt van hebben dat hij Ah-Sin die ochtend niet had wakker gemaakt. Hij had graag nog iets liefs tegen hem gezegd.

Ah-Fat reikte naar zijn knapzak die aan het hoofdeind stond en liep toen op de tast naar de voordeur. Daar struikelde hij over iets zachts. Het bewoog en hij hoorde zacht gesnik. Bij het zwakke schijnsel van het fornuis zag hij dat het zijn moeder was die de tranen uit haar ogen veegde. Ze had al groenebonenpap voor hem opgewarmd die hij voor vertrek nog even kon eten.

Ze snoot haar neus en zei met zachte stem dat hij de olielamp moest aansteken.

Ah-Fat verroerde zich niet. ‘Het wordt al licht. Ik kan alles zo ook wel zien.’

Hij wilde het gezicht van zijn moeder niet zien. Het was amper voorstelbaar dat er uit haar ogen, die nu nog slechts piepkleine gaatjes waren, zoveel tranen konden stromen. Soms had hij het gevoel dat haar tranen tentakels waren die hem vastgrepen, zodat hij door haar verdriet verzwolgen zou worden. Maar hij wist ook dat hij vandaag maar één stap over de drempel hoefde te zetten om van haar tranen verlost te zijn. Hij ging naar een plek waar haar verdriet hem niet meer kon raken.

‘Ah-Fat, doe de lamp aan,’ zei ze plotseling streng.

Hij deed wat hem werd gezegd. Zijn moeder greep de deurstijl en trok zichzelf overeind. Ze wees naar zijn gezicht en beval: ‘Kniel neer. Kniel neer voor je vader.’

Ah-Fat knielde neer voor het portret van zijn vader. Hij droeg een dunne, katoenen broek en de tegels voelden hard en koud aan. In de zachte gloed van de lamp had zijn vader een vermoeide, zelfs slaperige gezichtsuitdrukking. Zijn vader zou nu niet meer voor hem kunnen zorgen.

Ah-Fat voelde de tranen in zijn ogen opwellen. Hij maakte een bal van het uiteinde van zijn mouw en stak die in zijn mond. Na een paar keer slikken hervond hij zijn zelfbeheersing.

‘Vader, met uw zegen en goedkeuring gaat mijn oom onze velden bewerken,’ zei hij. ‘Ik ga naar de Gouden Bergen, maar ik kom terug, rijk of arm, dood of levend. Ik zal de wierook bij uw graf nooit laten opbranden.’

Zijn moeder knielde naast hem neer. Haar neus was verstopt van al het huilen en hij voelde hoe zware ademtochten langs zijn wangen streken. Haar ingebonden voeten in de puntsloffen leken wel omgedraaide, kegelvormige bamboescheuten. Ze trilden zachtjes onder haar lange, wijde katoenen mantel.

‘Vader van Ah-Fat, alstublieft, ik heb nog liever dat hij sterft dan opium aanraakt. Als hij ooit aan opium verslaafd raakt, ontnemen we hem zijn familienaam en zal hij nooit meer voet over deze drempel zetten,’ sprak ze.

Tegen de tijd dat Ah-Fat het erf op liep, werd het al licht. De kippen van de burens, die de hele nacht in hun hok hadden gezeten, trippelden nu ongeduldig langs het veld, op zoek naar nog halfsla-

pende wormen. Twee jonge, agressieve haantjes vochten om een grote, zwarte worm. Ze klapten wild met hun vleugels en Ah-Fat bekogelde ze met een kluit aarde. Luid kakelend vlogen ze op, waarbij de veren in het rond dwarrelden. In de verte hoorde hij het waterrad piepend en krakend op gang komen. Veel dorpelingen waren al voor zonsopgang in touw.

Uit de berm plukte Ah-Fat een grasspriet die doorboog onder het gewicht van de dauwdruppels. ‘Dit zijn Gods tranen,’ zei zijn moeder dan altijd. Hij hield de uiteinden tegen elkaar en duwde ze tegen zijn neus. Er volgde een oorverdovende nies die zijn hele lichaam – van zijn botten tot zijn spieren en aderen – leek los te schudden. Het verdriet en de ellende die hij alle zestien jaren van zijn leven had meegetorst nieste hij nu door zijn neusgaten naar buiten. Hij voelde zich gereinigd en opgefrist.

De familie van Roodhaar en de drager die hij had ingehuurd, stonden voor zijn huis te wachten. Roodhaar was een man van de wereld en zijn bagage verschilde nogal van de knapzak van Ah-Fat. Twee manden van glanzend rotan hingen aan de uiteindes van het schouderjuk. Roodhaars moeder schermde haar ogen af met haar hand en tuurde naar de zon om een inschatting van de tijd te maken. Nu de eerste maand na de bevalling was verstreken, hoefde Roodhaars vrouw niet meer binnen te blijven. Met een sjaal om haar hoofd, ter bescherming tegen de kille ochtendlucht, stond ze buiten met haar baby op de arm en Zes Vingers aan de hand. Ze sprak op gedempte toon met Roodhaar. Toen legde ze de handjes van de baby tegen elkaar. ‘Vader gaat naar de Gouden Bergen. Zeg maar dag tegen vader,’ zei ze, terwijl haar stem halverwege de zin brak. De baby staarde naar zijn vader en begon opeens zo oorverdovend te krijsen dat de paarse aderen op zijn voorhoofdje er dik van werden. Roodhaars vrouw wiegde hem zachtjes, probeerde hem te troosten en wist hem uiteindelijk te kalmeren door hem op haar vinger te laten zuigen.

Vervolgens gaf ze Zes Vingers een schop zodat het meisje naar voren schoot. ‘Wat heb ik je gisteravond nou geleerd? Wat moet je nu zeggen?’ Hoewel ze het afgelopen jaar flink was gegroeid, bleef Zes Vingers een spichtig kind met armen en benen als latten. Ze zag eruit alsof ze bij de eerste de beste windvlaag omver zou worden geblazen. Nadat ze nog enkele duwtjes ter aanmoediging

kreeg, boog ze uiteindelijk haar hoofd en zei: ‘Mijn twee oudere broers vertrekken naar de Gouden Bergen. Kom snel terug en stuur ons veel geld.’

De omstanders barstten in lachen uit. ‘Daar komt die Ah-Fat wel erg goed van af. Hij is niet je oudere broer! Hij mag dan wel een grote jongen zijn, maar hij is je neef!’ De verlegen Zes Vingers voelde zich zo opgelaten dat ze snel het huis in rende en weigerde nog naar buiten te komen.

De drie mannen gingen op pad.

Hoewel de drager zwaarbeladen was, had hij flink de pas erin en nam hij al snel een grote voorsprong op Ah-Fat en Roodhaar. De zon stond steeds hoger aan de hemel, de dauw droogde op en de weg was bedekt met een fijne laag stof. Uit het water staken lotusbloemen met scherp afgetekende bladeren. Op een gegeven moment hield het waterrad op met draaien. De krekels lieten zich nog niet horen en afgezien van het geluid van hun voetstappen, was het doodstil om hen heen.

‘Oom Roodhaar,’ zei Ah-Fat, ‘is er echt overal goud in de Gouden Bergen?’